

Beszédművelés és közérdekű gondolkodás. Jegyzet a budapesti Kossuth-szónokversenyről és retorikai konferenciáról

1999 őszén az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Főiskolai Magyar Nyelvtudományi Tanszéke egy olyan új fórumot kezdeményezett, amelynek célja a kárpát-medencei magyar közoktatás nyelv- és beszédművelő rendezvényeinek kiterjesztése a 18–30 éves felsőoktatási hallgatók és fiatal oklevelesek körére. Adamikné Jászó Anna tanszékvezető és szervezőtársai, akik közül most csak Grétsy László tanár úr nevét említem meg, *Kossuth-szónokverseny*nek nevezték el a fórumot, és egy retorikai konferenciával kapcsolták össze, amelyen a résztvevők a szakma elméleti kérdéseiről hallhattak előadásokat, vagyis alkalmuk volt arra, hogy saját gyakorlatukat, szereplésüket teoretikus oldalról tegyék tudatosabbá, színvonalasabbá.

Maga a verseny két fordulóból áll. Az első nap – a retorikai konferenciát követően – a jelentkezők előadják a korábban meghirdetett programban kijelölt témára írt beszédüket, másnap pedig az akkor kapott témára rögtönöznek alkalmi beszédet. Talán nem ártana pontos jegyzéket készíteni az azóta nyolcadszor megrendezett versenyről, most azonban csak az 1999-es találkozó kötelező beszédének témáját idézem fel. A jelentkezőknek arról kellett két, egyenként hat perces beszédet előkészíteniük, hogy *van-e szükség a retorikára a harmadik évezredben*. Az egyik beszédben olyan szempontokat és érveket kellett megfogalmazni, amelyek a retorika szükségessége mellett szólnak, a másikban a szónoknak ennek az ellenkezőjéről kellett meggyőznie a hallgatóságot. Az első verseny külön érdekessége, próbaköve volt, hogy a zsűri a dobogóra állás pillanatában jelölte ki, hogy a két változat közül a versenyzőnek melyiket kell előadnia.

1A következő évek Kossuth-szónokversenyeire a szervezők egységes témákat hirdettek meg. Ez a témasor is figyelmet érdemel, a rögtönzött beszédek témáival együtt, de most csak az idej versenyre térünk ki.

A 8. Országos Kossuth Lajos Szónokversenyre és Retorikai Konferenciára 2006. november 10–11-én került sor az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának dísztermében, az ELTE BTK egykori Főiskolai Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, valamint az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete és az Anyanyelvápolók Szövetsége rendezésében. A ren-

dezvénnyel Dezső Tamás, a Bölcsészettudományi Kar dékánja és Kiss Jenő, a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet igazgatója nyitotta meg.

Az idei retorikai konferencia témái *a szónok feladatai közül a memóriához és a mnemotechnikához* kapcsolódtak. A programot Bényi Ildikó, az MTV műsorvezetője, a tanszék egykori tanára konferálta. Az első előadást a korábbi rendezvények egyik zsűritagja, Bánffy György színművész, az Anyanyelvápolók Szövetségének elnöke tartotta *Küzdelem a memóriával* címmel, melyben saját színészi tapasztalatáról, a szövegrögzítés technikáiról számolt be. Második előadóként Kerekes Barnabás, a Baár-Madas Református Gimnázium tanára, a Duna Televízió *Nyelvőrző* című műsorának munkatársa beszélt az *iskolai memorizálásról*, memóriafejlesztésről. Fő gondolata az volt, hogy a szépirodalmi szemelvények megtanulása nehéz, olykor kellemetlen, de hatékony módszere a memória karbantartásának és fejlesztésének. Őt követte Adamik Tamás, a latin tanszék professzora, aki a *mnemonika eredetéről* és az antik retorikák mnemotechnikai gyakorlatairól tartott előadást. Végezetül Csépe Valéria, az ELTE fejlődéslélektani tanszékének professzora a *memória mai pszichológiai felfogásait* ismertette.

Az idei Kossuth-szónokversenyre több mint hatvan fiatal érdeklődő jelentkezett Magyarországról és a külföldi régiókból, köztük néhány középiskolai diák is. Ez volt a rendezvénysorozat legnépesebb találkozója.

A kötelező beszéd témáját ebben az évben Berzsenyi Dániel antik hagyományú sorai szolgáltatták: „Minden órának leszakaszod virágát [...], S élj az idővel!” (Berzsenyi Dániel: *Barátomboz*) Első pillantásra is, de alaposabb töprengés után is meghökkenőnek, zavarba ejtőnek tűnhet ez az idézet, mert az ókorba nyúló eszme- és irodalomtörténettől a magyar irodalomtörténeten át a modern-posztmodern fogyasztói társadalom reklámvilágába vezetheti az értelmezőt. De éppen ez a jó értelemben vett provokáció állhatott a szervezők szándékában, amikor ezt a széles skálán értelmezhető szemelvényt választották az idei szónokverseny fő témájának: itt van ez a klasszikus verselésű és eszmeiségű idézet, Epikuroszra, Horatiusra, Berzsenyire, Szabó Lőrincire és másokra is gondolhatsz, de választhatod a jelen *élj kedvedre* szólamának valamelyik jelentését is – neked kell döntened! A sorokban meghúzódó többszintű tudás és individualizmus így válik közérdekű témává.

A verseny második napján került sor a háromperces rögtönzésre. A versenyzőket a zsűri ezúttal is csoportokra osztotta. Az idei három csoport egy-egy témát kapott, eltérően a korábbi gyakorlattól, amelyben a versenyzők két-két téma közül választhattak. Az idén a három téma a következő volt: 1. *Testépítés mellett – léleképítés!* 2. *Higgyek a horoszkópoknak?* 3. *Házastárs vagy élettárs legyen „élete párja”?*

A zsűri tagjai – Grétsy László elnök, Dobos Krisztina tanár és politikus, Horváth Zsuzsanna oktatáskutató, Aczél Petra főiskolai tanár és Balázs Géza egyetemi tanár – a két versenyszámban elért pontok összesítése és összevetése nyomán döntöttek a díjakról, a korábban kialakított és bevált szempontok és szabályok szerint. Munkájukat a zsűri titkára, Koltói Ádám főiskolai tanár, Bóna Judit, az ELTE BTK Fonetikai Tanszékének tanársegéde, valamint Dudás Róbert Gyula hajdani többszörös versenyző segítette.

A díjazásról előzetesen nem árt elmondani, hogy a zsűri által megállapított sorrendi és különdíjak mellett a közönség is voksát adhatta valamelyik versenyzőre, és ezenkívül a rendezvényt támogató különféle egyesületek, szervezetek is díjjal jutalmazták az általuk választott kategóriában legjobbnak bizonyuló versenyzőt. Talán nem minősülne elfogultságnak, ha a díjazottak bemutatását *a határon túli versenyzők legjobbjának ítélte díjjal és a díjazottal* kezdeném, amellyel a Rákóczi Szövetség támogatja a Kossuth-szónokversenyt, a tárgyszerűség kedvéért mégis a szervezőbizottság által összeállított jegyzéket adom közre, amelyen fel van tüntetve az iskola vagy intézmény is, amelyet az egyes versenyzők képviseltek.

A Kossuth-szónokverseny első három helyezettje:

I. Róth-Balázsi Hunor, Nagy Mózes Elméleti Líceum, Kézdivásárhely;

II. Jakus Ágnes, Eszterházy Károly Főiskola, Eger;

III. Somlai Attila, Berzsényi Dániel Főiskola, Szombathely.

Közönségdíjas:

Lukács Ákos, Miskolci Egyetem, Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak.

A zsűri különdíjasai:

Csik Gergely, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola;

Héjja Márk, Orosházi Evangélikus Gimnázium;

Kató Szabolcs, Szatmárnémeti Református Gimnázium;

Kovács Dénes, Selye János Egyetem, Komárom;

Lukács Ákos, Miskolci Egyetem, Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak;

Soltész Márton, Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest.

Szervezetek, szövetségek különdíjasai:

1. A **Magyar Asszonyok Szövetsége** Gulácsy Irén-émlékplakettje és oklevele a legjobb női szónoknak:

Tóth Enikő, Radnóti Miklós Gimnázium, Dunakeszi.

2. A **Rákóczi Szövetség** díja a legjobb határon túli versenyzőnek:

Fülöp Júlia, Protestáns Teológiai Intézet, Unitárius Kar, Kolozsvár.

3. A **Magyar Rádió** különdíjban részesítette a legszebben beszélő versenyzőket:

Róth-Balázsi Hunor, Nagy Mózes Elméleti Líceum, Kézdivásárhely;

Brutovsky Szilvia, Bél Mátyás Tudományegyetem, Filológiai Kar, Besztercebánya.

4. A **Bárczi Géza Alapítvány** különdíjat adott az alábbi versenyzőknek a zárt *ë* hang megőrzéséért:

Róth-Balázsi Hunor, Nagy Mózes Elméleti Líceum, Kézdivásárhely;

Parti Andrea, Bél Mátyás Tudományegyetem, Filológia Kar, Besztercebánya;

Gödri Réka Rebeka, Bod Péter Tanítóképző Főiskola, Kézdivásárhely.

5. A **Közszolga Média Alapítvány** különdíjat adott át a legjobban beszélőnek és a legjobb előadónak:

Bokor Ágnes, Eszterházy Károly Főiskola, Eger.

6. **Esztergom város** különdíját az alábbi versenyzőnek ítélte oda a zsűri:

Balogh Ákos, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba.

A Kossuth-szónokversenyt az ELTE Rektori Hivatala és Hallgatói Önkormányzata, a BTK Hallgatói Önkormányzata, az Oktatási Minisztérium, az Anyanyelvápolók Szövetsége és a Hotel Corvin támogatta, a könyvjuttal-makról számos kiadó és a Magyar Nyelvtudományi Társaság gondoskodott.

Befejezésként a Kossuth-szónokverseny szervezőjének, Adamikné Jászó Annának a szavait idézem: *Reméljük, hogy ezt a hasznos, közösségteremtő rendezvényt a jövőben is meg tudjuk tartani.*

Dr. Máthé Dénes